

Бортун К. О.,

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри ділової української та іноземних мов
Навчально-наукового інституту права та психології
Національної академії внутрішніх справ
<https://orcid.org/0000-0003-1223-347X>*

ЛІНГВОПРАГМАТИКА Й АРХІТЕКТОНІКА СУГЕСТИВНОГО ДИСКУРСУ

Анотація. У статті досліджується лінгвопрагматика та архітектоніка сугестивного дискурсу в умовах сучасного глобалізованого комунікативного простору. Актуальність розвідки зумовлена безпрецедентною медіатизацією суспільства, експоненційним зростанням когнітивного навантаження на реципієнта та перетворенням мовної сугестії на потужну зброю масового когнітивного ураження, особливо в епоху глобальних інформаційних і смислових воєн. Метою дослідження є комплексний опис архітектоніки сугестивного тексту шляхом інтеграції композиційно-синтаксичних, фоносемантичних та когнітивних механізмів впливу в єдину аналітичну матрицю. Проаналізовано теоретико-методологічні підходи до вивчення маніпулятивних стратегій та прихованого комунікативного впливу. Доведено, що сугестивний дискурс являє собою глибоко структуровану, багатовимірну знакову систему, де латентний психологічний вплив реалізується через філігранний добір лінгвістичних засобів.

Виокремлено та детально охарактеризовано фундаментальні чинники ефективності сугестії у медійному просторі: імпліцитність, емоційність та рівень довіри до сугестора. Встановлено, що прихований (імпліцитний) характер впливу блокує захисні механізми свідомості, емоційне збудження фізіологічно гальмує аналітичні центри, а штучно сконструйована довіра через інтимізацію комунікації максимізує маніпулятивний потенціал повідомлення. Окрему увагу приділено композиційному структуруванню тексту, де доведено визначальну роль меж надфразової єдності (абсолютного початку та кінця) як потужних когнітивних гачків для концентрації уваги реципієнта. Зроблено висновок, що глибоке наукове декодування механізмів лінгвістичної сугестії є життєво необхідною умовою для розвитку медіаграмотності, збереження психічного здоров'я нації, формування психологічної резиліентності та захисту державного інформаційного суверенітету від деструктивних сугестивних втручань.

Ключові слова: сугестивний дискурс, лінгвопрагматика, архітектоніка тексту, мовне навіювання, маніпулятивні технології, медіадискурс, інформаційна війна, когнітивний вплив, імпліцитність.

Постановка проблеми. Сучасний глобалізований комунікативний простір переживає безпрецедентну епоху тотальної інформатизації та медіатизації, де процеси конструювання соціальної, політичної й економічної реальності постають майже виключно за допомоги потенціалу каналів масової трансляції смислів. В умовах експоненційного зростання обсягів інформації людська свідомість постає у полярну протидію з явищем ког-

нітивного перенавантаження. Біологічні та психологічні ресурси індивіда є недостатніми для того, щоб піддавати глибокому, раціональному та критичному аналізу весь масив вхідних даних. Саме ця когнітивна вразливість створює ідеальне середовище для розгортання прихованих, імпліцитних механізмів комунікативного впливу, серед яких центральне місце посідає мовна сугестія, або навіювання.

Формування громадської думки, моделювання соціальної поведінки та коригування ціннісних орієнтацій реципієнта перетворилися на магістральні функції медійного дискурсу [1, с. 217]. Сугестивний дискурс у цьому контексті не є випадковим або хаотичним набором маніпулятивних прийомів. Навпаки, це глибоко структурована, багатовимірна та ієрархічно вибудована знакова система, де латентний психологічний вплив реалізовано за допомоги філігранного, математично вивіреного добору лінгвістичних засобів на всіх без винятку рівнях мови [2, с. 17].

В умовах перманентних політичних криз, жорсткої комерційної конкуренції транснаціональних корпорацій та, що є найбільш критичним для сучасного українського суспільства, в епоху глобальних інформаційних і смислових воєн, що супроводжують реальні збройні конфлікти, сугестія трансформована на зброю масового когнітивного ураження [3, с. 305]. Проблема полягає у тому, що попри широке емпіричне застосування сугестивних технологій у рекламі, політичній пропаганді та психологічних операціях, у сучасній лінгвістиці досі бракує цілісної, інтегративної парадигми, яка б комплексно описувала архітектоніку сугестивного тексту. Існує нагальна потреба об'єднати композиційно-синтаксичні стратегії, фоносемантичне програмування та новітні когнітивні зсуви в єдину аналітичну матрицю.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Необхідність глибокого наукового декодування цих механізмів зумовлена не лише суто академічним інтересом у межах прагмалінгвістики, але й життєво важливою потребою суспільства. Розвиток медіаграмотності, збереження психічного здоров'я нації, формування її психологічної резиліентності та захист державного інформаційного суверенітету від деструктивних сугестивних втручань неможливі без розуміння того, як саме мова перепрограмує свідомість [4, с. 165].

О. Яловенко проаналізувала сугестивні прийоми, що були використані для тем імміграції, культурної ідентичності, символічної ізоляції, а також глибоких психологічних переживань. Науковиця пастортизувала інтенційну природу сугестії на підсвідомість читача, залишаючи маніпулятивний шлейф, багатовимірні образи, що формують асоціативний ряд [5, с. 69].

М. Жовнір, Т. Лещенко, аналізують мультимодальний контекст, сугестивний вплив яких реалізовано за допомоги кольоропозначень, текстових шрифтів, заголовка, основного тексту, інфографіки, розміщення тексту. Саме паралінгвальні елементи у синергії із вербальним оформленням привертають увагу за допомоги зображальної сугестії [6, с. 131]. Окремий і надзвичайно важливий напрям становить теорія масової комунікації. З. Партико [7, с. 211] здійснив ґрунтовну типологізацію сугестії, виокремивши пряме, опосередковане, плановане та неосмілене навіювання, довівши, що для сучасних теле- та радіоовин найбільш притаманною є саме латентна, імпліцитна сугестія, тоді як робота агітаторів спирається на пряму [8].

Потужний концептуальний прорив у розумінні рекламного сугестивного мегадискурсу здійснила Т. Ковалевська, яка інтегрувала методологію нейролінгвістичного програмування у прагмалінгвістику. Вона запропонувала унікальні моделі досягнення лінгвістичної конгруентності між бренд-ергонімами та рекламними слоганами, розглядаючи їх як семантичні конектори, що максимізують сугестійний ефект рекламного повідомлення [9, с. 221].

Когнітивний підхід до вивчення сугестивної функції мови глибоко опрацьований О. Селівановою, яка розглядає концепт не просто як одиницю мислення, а як своєрідну «точку вибуху» в свідомості, що виступає відправним моментом породження тексту для сугестора й мішенню впливу при сприйнятті [10, с. 200]. Дослідження політичного дискурсу, його конфліктних та кооперативних стратегій, а також архітектоники іміджево-презентаційних жанрів (політичних слоганів, програм, біографій) всебічно висвітлено у працях Л. Завальська [11, с. 68].

Фоносемантичний та фонографічний рівні впливу, зокрема роль алітерації, асонансу та ритміки в поетичних і прозових текстах, досліджувалися на матеріалі різних мов і жанрів, доводячи здатність звукових патернів формувати підсвідомі емоційні стани [12, с. 220]. Синтаксичні механізми, зокрема використання евфемізмів у медіадискурсі для пом'якшення або зміщення прагматичних акцентів, розглядалися М. Томенчук [13, с. 80]. Особливий, безпрецедентний етап у розвитку лінгвістичних студій розпочався у 2022 році, коли об'єктом масового наукового інтересу став дискурс інформаційної війни в Україні.

Дослідження Я. Капралова, Б. Івановської, І. Малинюк та інших вчених зосередилися на застосуванні вільного асоціативного експерименту для фіксації тектонічних зсувів у мовній свідомості українців.⁶ Вони довели, що екстралінгвальні фактори екстремальної сили здатні повністю переписати асоціативні поля та сформувати нову лексику резиліентності. Проте, незважаючи на розгалуженість досліджень, існує очевидна лакуна в площині інтеграції синтаксичних, фоносемантичних та когнітивних механізмів впливу в єдиний структурний опис архітектоники сугестивного тексту, що визначає актуальність цієї розвідки [14, с. 44].

Мета дослідження полягає у комплексному описі архітектоники сугестивного тексту шляхом інтеграції синтаксичних, фоносемантичних та когнітивних механізмів впливу в єдину аналітичну матрицю для розуміння процесів перепрограмування свідомості в умовах сучасного медійного дискурсу.

Виклад основного матеріалу. Специфіка сучасної реклами, політичної публіцистики та загалом медійного мовлення полягає у систематичному, точковому зверненні до емоційної, ірраціональної сфери людської психіки. На відміну від класичної аргу-

ментації, яка апелює до логіки, доказів та причинно-наслідкових зв'язків, сугестивний дискурс оминає ці бар'єри. Занурення в теорію маніпулятивних технологій показує, що ефективність реалізації сугестії у медійному просторі спирається на три фундаментальні кити: імпліцитність, емоційність та рівень довіри [1, с. 219].

Перший чинник – імпліцитність. Прихований характер впливу є критично важливим для запобігання активації психологічних захисних механізмів особистості. Коли реципієнт усвідомлює, що його намагаються переконати змінити свої переконання, він інстинктивно вибудовує контрсугестивні бар'єри. Сугестія ж подає маніпулятивну інтенцію під виглядом об'єктивної інформації, дружньої поради або констатації загальновідомого факту, змушуючи отримувача вважати нав'язану думку результатом власних міркувань [15, с. 5].

Як зазначають дослідники, імпліцитна інформація має підтекстовий зміст, що спонукає адресата до формування певної соціальної поведінки непомітно для нього самого [16, с. 275]. Другий чинник – емоційність. Вплив досягається шляхом синергії різних рівнів мовної системи, спрямованих на резонанс із архетиповими почуттями: страхом смерті, прагненням до безпеки, материнським інстинктом, почуттям провини або гордості [17, с. 218].

Третій чинник – рівень довіри. Висока довіра до джерела інформації (сугестора) прямо пропорційно збільшує маніпулятивний потенціал повідомлення. Довіра не завжди виникає природним шляхом; у політичних та комерційних технологіях вона конструюється штучно. Це досягається через єднання на ґрунті декларування спільних цінностей, постійну апеляцію до близьких цільовій аудиторії проблем, посилення на непохитні авторитетні джерела або ж через лінгвістичну інтимізацію комунікації – вживання розмовної, просторічної чи сленгової лексики. Крім того, базові стратегії навіювання включають іронію, нищівну критику, навішування ярликів, тролінг, генералізацію та хаотизацію інформації, що разом створюють щільне павутиння впливу [18, с. 151].

Рівень первинного сприйняття, подальшого усвідомлення, остаточного запам'ятовування інформації (а отже, і досягнення запланованого перлокутивного ефекту) знаходиться в абсолютно прямій залежності від композиційного структурування сугестивного тексту. Композиція тут не є жорстко регламентованим шаблоном. Вона виступає гнучкою, опціональною формою, яка, проте, завжди суворо та ієрархічно підпорядковується прагматичним інтенціям автора [18, с. 152].

Висновки. Сугестивний дискурс не є хаотичним набором маніпуляцій; це складна, математично вивірена та ієрархічно вибудована знакова система, яка реалізує латентний вплив на всіх мовних рівнях. Ефективність мовного навіювання у медіа спирається на синергію трьох факторів: імпліцитності (прихований характер оминає психологічні бар'єри), емоційності (блокує аналітичні центри неокортексту) та штучно сконструйованого рівня довіри до джерела.

Структурування сугестивного тексту відіграє визначальну роль у сприйнятті інформації. Абсолютний початок і кінець надфразової єдності несуть найбільше прагматичне навантаження, діючи як когнітивні гачки для утримання уваги реципієнта. В епоху глобальних смислових воєн розуміння архітектоники сугестивного тексту виходить за межі суто академічного інтересу прагмалінгвістики. Декодування цих механізмів є критично

важливим для формування медіаграмотності, розвитку національної резиліентності та захисту когнітивного суверенітету суспільства.

Література:

- Сахарук І.В. Стратегії й тактики сугестії в сучасному українському медійному дискурсі. *Вісник Донецького національного університету*. Сер. Б: Гуманітарні науки. 2014. Вип. 1-2. С. 216–222.
- Бортун К.О. Засоби реалізації сугестії в імперативних висловленнях. *Закарпатські філологічні студії*. 2023. Вип. 32. Т. 1. С. 15–19. DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2023.32.1.2>
- Почепцов Г. Сучасні інформаційні війни. Київ: Києво-Могилян. акад., 2015. 496 с.
- Бортун К. Мовні засоби експресивності в жіночих періодичних журналах. Розвиток сучасної освіти і науки: результати, проблеми, перспективи. Том XIII: Утилітарна цінність наукових досліджень. Конін – Ужгород – Перемишль. Херсон: Посвіт, 2022. С. 164–167.
- Ольга Яловенко Функціонування вербальної сугестії в сучасномуангломовному дискурсі: компаративний аналіз. *матеріали Першої Міжнародної науково-практичної конференції «Новітні тенденції сучасної лінгвістики та методики навчання іноземних мов»*, 30 травня 2025 р. Рівне, 2025. С. 68 – 74.
- Марина Жовнір, Тетяна Лещенко Засоби зображальної сугестії навчального мультимодального текстув контексті формування безпечного освітнього середовища. *Становлення особистості: персонігенетичний контекст*: збірник тез доповідей 23-24 квітня 2025 р. С. 130–132.
- Партико З.В. Теорії журналістики: вплив і його порівняльне вимірювання. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. 2022. Вип. 33 (72), № 1. С. 209–216. DOI: 10.32 838/2710-4656/2022.1-3/34
- Різун В.В. Теорія масової комунікації. URL: https://www.researchgate.net/publication/308796925_Teorija_masovoi_komunikacii (дата звернення: 10.04.2026).
- Ковалевська Т.Ю., Ковалевська, А.В. Моделі лінгвістичної конгруентності бренд-ергоніма і рекламного слогану. *Записки з українського мовознавства*, Вип. 27. 2020. С. 220–233. <https://doi.org/10.18524/2414-0627.20.20.27.206510>
- Годісь Ю.Я. Комунікативно-когнітивні засади мотиваційного жанру «мистецтво успіху» (на матеріалі англомовних текстів): дис. ... канд. філол. наук:10.02.04, Львів, 2019. 253 с.
- Завальська, Л.В. Комунікативна стратегія аргументації в українському політичному дискурсі. *Одеський лінгвістичний вісник*. 2017. Спецвип. С. 66–69.
- Науменко О.В. Фоностилістика поезії Едгара Аллана По та її відтворення у перекладах: дис. ... канд. філол. наук: 10.02.16, Одеса. 2018. 268 с.
- Tomenchuk M.V. Binary concepts as an object of linguistic research. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: Серія «Філологія»*. Острог: Вид-во НаУОА, 2020. Вип. 9(77). С. 78–80.
- Ян Васильович Капранов, Божена Олександрівна Івановська, Ірина Володимирівна Малинюк Асоціативні реакції українців на слова-стимули із семантикою резиліентності: моделювання фрагментів індивідуальної свідомості. *Слобожанський науковий вісник. Серія: Філологія*. 2023. Вип. 3. С. 41–46. DOI <https://doi.org/10.32782/philsu/2023.3.8>
- Бортун К.О. Імператив як джерело навіювання та засіб реалізації сугестивних тактик у висловленні. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського Серія: Філологія. Журналістика*. 2022. Т. 33 (72), № 1. Ч. 1. С. 1–7.
- Кузьмич О. Фонографічні засоби мови як імпліцитний інструментарій інформаційного впливу. *Науковий збірник «InterConf+»*. Вип. 22(113). 2022. С. 273–279. <https://doi.org/10.51582/interconf.19-20.06.2022.026>
- Бортун К.О. Функціонально-граматичні засоби реалізації сугестії в імперативних висловлюваннях. *Проблеми ефективності професійної мовної комунікації в умовах інформаційної агресії: матеріали I Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнародною участю* (м. Київ, 26 квітня 2024 р.). Київ: Київський інститут Національної гвардії України, 2024. С. 217–221.
- Бортун К. О. Лінгвістичні вияви сугестії: статус функції. *Березневий науковий дискурс 2024 на тему: «Детермінанти посилення ролі освіти у повоєнному відновленні України»*. Збірник матеріалів II Міжнародної науково-практичної конференції для освітян (м. Київ, 29 березня 2024 року). Чернігів: ГО «Науково-освітній інноваційний центр суспільних трансформацій», 2024. С. 150–153.

Bortun K. Linguistic pragmatics and the architecture of suggestive discourse

Summary. This article examines the linguopragmatics and architectonics of suggestive discourse within the context of the modern globalised communicative space. The relevance of this study stems from the unprecedented mediatisation of society, the exponential growth in the cognitive load on the recipient, and the transformation of linguistic suggestion into a powerful weapon of mass cognitive destruction, particularly in the era of global information and semantic wars. The aim of the study is to provide a comprehensive description of the architectonics of suggestive text by integrating compositional-syntactic, phonosemantic and cognitive mechanisms of influence into a single analytical matrix. Theoretical and methodological approaches to the study of manipulative strategies and covert communicative influence are analysed. It is demonstrated that suggestive discourse constitutes a deeply structured, multi-level sign system, where latent psychological influence is realised through a meticulous selection of linguistic means.

The fundamental factors underlying the effectiveness of suggestion in the media environment have been identified and described in detail: implicitness, emotionality and the level of trust in the suggestor. It has been established that the hidden (implicit) nature of the influence blocks the defence mechanisms of consciousness, emotional arousal physiologically inhibits analytical centres, and artificially constructed trust, through the intimisation of communication, maximises the manipulative potential of the message. Particular attention is paid to the compositional structuring of the text, where the decisive role of the boundaries of supra-phrasal unity (absolute beginning and end) as powerful cognitive hooks for concentrating the recipient's attention is demonstrated. It is concluded that a thorough scientific decoding of the mechanisms of linguistic suggestion is a vital prerequisite for the development of media literacy, the preservation of the nation's mental health, the formation of psychological resilience, and the protection of state information sovereignty from destructive suggestive interventions.

Key words: suggestive discourse, linguopragmatics, text architecture, linguistic suggestion, manipulative technologies, media discourse, information warfare, cognitive influence, implicitness.

Дата першого надходження статті до видання: 17.04.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 08.05.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 26.05.2026